

# **Oh! Dietaris inèdits**

**Joan M. Monjo**



## Lletra Impresa Edicions

Col·lecció: Rara avis, 1

Primera edició: abril de 2017

© del text: Ajuntament de Gandia

© exclusius d'aquesta edició: Lletra Impresa Edicions

Av. del Grau, 75, 6è, 11a

46701 Gandia

lletraimpresaedicions@gmail.com

www.lletraimpresaedicions.blogspot.com

Disseny i maquetació: Mercè Climent

Correcció i edició: Juli Capilla

Fotografia portada: © Salva Gregori

Impressió: byprint

ISBN: 978-84-945008-8-6

Dipòsit legal: V-778-2017

L'edició d'aquest llibre ha comptat amb el patrocini de l'Institut Municipal d'Arxius i Biblioteques de Gandia, que és un organisme especial de l'Ajuntament de Gandia.



Amb la col·laboració de Satoríssims Societat Literària  
en la difusió d'aquesta obra.



Tots els drets d'aquesta edició estan reservats. Per tant, queda rigorosament prohibida sense l'autorització expressa i per escrit dels editors, qualsevol forma de reproducció, sia parcial o total, incloent-hi la reprografia i el tractament informàtic, la distribució d'exemplars mitjançant lloguer i préstec, la comunicació pública o la transformació d'aquesta obra, que estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

## ÍNDIX

Pròleg de Rafa Gomar .....	9
Joan M. Monjo, per Ignasi Mora .....	15
Nota dels editors .....	19
<i>Pati interior / Primavera d'hivern</i> [1978] .....	23
<i>Oh!</i> [1979] .....	33
<i>Dietari d'estudiant</i> [1979-1985] .....	91
<i>Dietari sense arxivar</i> [1986] .....	103
<i>Unes notes de dietari</i> [1995-1998] .....	109
<i>Dietari</i> [1997] .....	119
<i>Quadern d'Altea</i> [1999] .....	123
<i>Nou dietari</i> [2001-2006] .....	137
<i>Quadern Roig</i> [2006].....	189



## PRÒLEG

En algun paper —li agradava anomenar-los així— Joan M. Monjo va dir que des de l'adolescència s'havia passat la vida escrivint dietaris perquè sentia unes immenses ganes de contar coses a raig i omplir dotzenes i dotzenes de fulls. I sembla que en va escriure tants que fins i tot en algunes anotacions confessava que la pràctica de l'escriptura, després d'alguns anys, l'avorria mineralment; que escriure ja no li interessava o que potser algun dia seria prou valent per deixar-ho. Això, però, responia tan sols a sentiments esporàdics que conformen els dubtes congènits de qualsevol escriptor, perquè la realitat constatable va ser la seua fidelitat a l'ofici d'escriure.

De fet, tant les pròpies declaracions escrites<sup>1</sup> com les que em va comentar oralment, coincideixen a indicar que, perduts o rebutjats per ell mateix, van ser més extensos dels que tenim ara entre mans.

A més dels dietaris, en l'obra de Joan M. Monjo resulta palesa la preferència pel fragment i les formes curtes i breus. Posseïa una percepció fragmentària de la realitat que va plasmar en proses diverses, des de l'*Esquema per a quaranta-quatre documents nacionals d'identitat* (1977) fins a les *77 mirades a un mateix paisatge* (2005), passant per *El llenguatge dels cavalls* (1990), un llibre de narracions curtes al meu parer literàriament excel·lents. A més a més, caldria afegir les assídues col·laboracions en revistes i publicacions periòdiques o el gust per recuperar personatges d'entitat cívica i cultural. Els seus treballs sobre els pintors Lluís Coll Alas

---

<sup>1</sup> «*La literatura o la vida!!!*», en revista *El-lipsi*, núm. 1, Gandia, 1985. En la pàgina 3 diu: «Hi apareixen, ordenats cronològicament, textos extrets dels meus dietaris: *Pati interior* (1978), *Oh!* (1979) i el voluminós *Dietari d'estudiant* (1979-1985)»; als quals Enric Ferrer i Solivares, en el seu magnífic estudi introductori a *77 mirades a un mateix paisatge*, CEIC Alfons el Vell, 2007, pàgina 20, hi afegeix *Noms i malnoms* (1980); i el mateix Monjo, en la nota introductòria del *Nou dietari* (2001-2006), n'hi esmenta un altre, *Dimecres*.

i Josep Díaz Azorín; sobre Josep Rausell, Gonçal Castelló i Damià Català, són un exemple que el situen entre els gèneres més allunyats de la ficció i que fonamenta la seua versatilitat literària i interessos culturals.

Tots aquells que conreem la literatura curta i/o fragmentària sabem que la majoria d'editors, estudiosos i la societat lectora en general, classifiquen els dietaris com a gènere marginal o subgènere. Això, però, és un error greu.

La literatura d'un país, el seu patrimoni literari, ha d'incloure necessàriament les diferents veus i formes de descriure la realitat. Poesia, dietaris, narrativa breu, aforismes, memòries, teatre, novel·la curta, assaig, literatura fragmentària, etc., són gèneres cada vegada més apartats i amagats, i la societat lectora es deixa dur pels qui dominen el gust literari i imposen el monopoli d'un o dos tipus de novel·la.

Una societat literàriament normalitzada hauria d'obrir-se a acollir qualsevol manifestació escrita de qualitat. Retallant i rebutjant el ventall de possibilitats i perspectives, estem ferint de mort la literatura. Si no incorporem al corpus literari totes les opcions manifestades a través dels segles fins al segle XXI per fer literatura, contribuïm a reduir-la a la mínima expressió, i això és un perill i un empobriment intolerable. La meua experiència m'ha demostrat que, tot i els prejudicis imposats per tot arreu, en alguns clubs de lectura i alguns instituts que llegien per primera vegada un dietari —caldria afegir la bona tasca del professor o l'assessor—, van quedar sorpresos i molt satisfets dels resultats.

A més a més, en la nostra literatura el conreu del dietari en les seues diferents manifestacions té una tradició rellevant. Des de les *Cròniques* de Jaume I o de Ramon Muntaner, el diari de mossèn Pere Joan Porcar o el del Baró de Maldà fins al *Quadern gris*, de Josep Pla, els *Diaris* de Joan Fuster o *El vel de Maia* de Marià Manent, per anomenar tan sols els més clàssics, la qualitat dels dietaris i els dietaristes és gran i diversa, i no podem permetre'ns el luxe d'arraconar-los, sobretot tenint la fortuna de comptar dins

del Departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant amb un grup de professors que s'hi dedica i que ens han proporcionat uns estudis i treballs ben remarcables.

Una possible definició de dietari seria equiparar-lo a un microplaneta que, per una banda, gira amb un moviment de rotació sobre l'eix del protagonista-escriptor-personatge, és a dir, sobre el seu bagatge personal, intel·ligència, sensibilitat, ideologia, desitjos i contradiccions; i, de l'altra, amb un moviment de translació, que rodaria al voltant de la societat i el temps que li ha tocat viure, les amistats, l'entorn geogràfic o la tradició cultural d'on prové. Imagineu la bella imatge d'una persona executant la dansa suffi del dervix que gira i gira amb els braços estesos com un símbol de tot plegat, no cap al cel, sinó cap al lector.

Els dietaris volen provocar i compartir les impressions de l'autor sobre el món que l'envolta i mostrar-ne les imatges, expressades literàriament. Els dietaris, inclosos tots els elements esmentats, podrien ser també la imatge escrita d'aquella escena infantil en què, un dia qualsevol, et trobaves un tros d'espill tirat a la vorera, l'agafaves i, encarant-lo al sol, jugaves a conduir la «rateta» per les parets, les finestres o qualsevol lloc on feies rebotar els raigs del sol; o a encegar els altres xiquets i alguns adults fins que el guardaves a la butxaca dels pantalons curts per veure on l'enforcaries a la vesprada, o a l'endemà o a l'altre; sempre d'una manera capritxosa, però que, al capdavall, esdevé un tot. L'homogeneïtat de l'heterogeneïtat.

En qualsevol cas, atesa la riquesa del gènere, els dietaris podrien ser representats també com un quadre abstracte on l'autor busca l'equilibri del pes, el ritme i l'harmonia dels materials que el componen. Plàsticament, podria encaixar a la perfecció en una sèrie de quadres d'un dels meus pintors preferits, Paul Klee, i més concretament amb els seus mosaics de colors pintats a la primera meitat dels anys trenta. *Nova harmonia, Ruta principal i rutes secundàries, Polifonia*, qualsevol hi seria perfecte. És a dir, es tracta de traçar pinzellades juxtaposades on s'alternen les línies

verticals i horitzontals, les irregulars o d'inclinació distinta, que s'entrecreuen i es configuren en espais de colors, de varietats graduals, de veladures, de diferents perspectives i distintes profunditats i suggeriments vivencials, però que totes juntes pertanyen a una mateixa trama, a una mateixa composició, a una mateixa realitat polifònica observada i viscuda per un personatge-narrador-autor que la vertebrava. El diari, doncs, es confegeix amb una escriptura intermitent, de ritme entretallat, que conforma una estructura acumulativa i sovint pot esdevenir un gènere de gèneres confeccionat a partir de tres elements: el temps, el jo i l'escriptura.

De fet, seguint aquestes pautes, Joan M. Monjo inclou en els seus dietaris poemes, ressenyes, pensaments, cròniques de viatges o records, i en *La literatura o la vida!!!*<sup>2</sup>, defineix el gènere com un «àlbum per fixar fragments d'ales de la papallona que és el temps».

El que he dit fins ara, podria servir per fer-ne una estimació general, però si parlem concretament dels dietaris aplegats en aquest recull, caldria dir que *Oh!* (1980) és un diari de joventut on Monjo juga constantment entre la realitat i la irrealitat, de vegades fortament surrealista, i precisament aquesta característica el distancia de l'estil i la perspectiva literària dels altres. I que la constant al llarg de les diferents etapes vitals —reflex de la resta de dietaris—, és que l'autor de *Ducat d'ombres* (1982) tracta de buscar el seu lloc en el món com a persona i com a escriptor per mitjà d'un llenguatge arrelat a les comarques de la Safor, la Marina i la Vall d'Albaida, on va viure, enfortit per aquella capacitat seua d'observar amb ulls eternament calidoscòpics; d'aquella aptitud per descobrir-se i descobrir la vida per fer-la literatura.

Així que amb una prosa neta, aparentment senzilla, l'home-escriptor expressa les impressions de fets de la vida quotidiana, sovint d'una manera poètica, sovint amb ironia o sovint amb un escepticisme distant, de somriure burleta que, de tant en tant, es-

---

<sup>2</sup> Ja citada adés, ara en la pàgina 4.



devé humor negre, sobretot quan és més jove. Tendresa i enginy, projecció d'un jo i un paisatge que interaccionen; terra, arbres, infantesa, solitud, amistats, literatura, configuren aquest seguici d'anotacions on l'autor d'*Esborreu-me el record!* (1988), entre altres consideracions, demostra ser un gran hedonista. Li encanta veure ploure, menjar i beure, anar a la terra amb el seu pare a plantar albergínies, tomaques i pebres; fa abrandats elogis de la sesta, de la qual es declara un addicte, i proclama que la predisposició natural de l'home és l'horitzontalitat. Per a Joan M. Monjo, els sentits són el reclam de la vida i la literatura; i l'ofici de viure i l'ofici d'escriure es basen a caminar amb els sentits esbatanats i el temps necessari per a la contemplació i l'admiració asserenades, lluny de l'acció histèrica i apressada.

Pel que fa a les persones que s'hi esmenten, són l'escriptor Joan Perucho i el pare Alfons Roig dos referents constants d'aquests papers, els quals combinen el seu reeixit protagonisme amb altres persones que conformen els records i les múltiples activitats en què Monjo emprava el temps.

Després de llegir aquests papers, podem fer-nos una idea més o menys clara de les coordenades en què es movia l'autor de *Les ales d'Àngel Vidal* (1985), però en realitat també tenim la sensació que ens agradaria aprofundir-hi més, conèixer-ne més, llegir-ne més. Algunes anotacions es lliguen al transcurs del temps com una mena de preocupacions permanents, però els salts temporals i les escasses anotacions d'algunes etapes, dificulten dibuixar nítidament el fil de l'evolució i la transformació del jo escriptor i el jo persona.

És una llàstima no comptar amb més material escrit per a publicar que configure definitivament i completament l'obra dietarista de Joan M. Monjo. I dic això de *material escrit per a publicar*, perquè tinc la impressió que la majoria de les anotacions reunides ací i les que ell va anomenar dietaris, tant per escrit com oralment, s'aplegaven en diversos calaixos de sastre on acumulava notes encara no definitives. Al meu parer, hi ha una diferència

de qualitat molt significativa entre les anotacions publicades i les que no ho havien sigut. Tot i ser d'un interès indiscutible i estar bastant elaborades, les no publicades encara necessitaven ser reescrites, polides i seleccionades per la seua mà, tal com apareixen en *Oh!*, *El·lipsi*, *Cairell*, i sobretot amb l'estil depurat, líric i molt més punyent i colpidor literàriament que ens mostra en les noranta-quatre entrades de *77 mirades a un mateix paisatge*.

Tot i que aquests dietaris no desmereixen gens l'obra de Joan M. Monjo, sinó tot al contrari, la reforcen i enriqueixen el coneixement del seu tarannà personal i literari i són un merescut i just homenatge, no puc estar-me de lamentar que la mort escapçara les possibilitats literàries potencials que oferien. Potser caldrà acudir a la màgia i a la fantasia del seu admirat Joan Perucho per a interpretar i encaixar les peces d'aquest trencaclosques tan bonic i interessant que tenim entre les mans.

*Rafa Gomar*

## JOAN M. MONJO

No disposem ni d'un tros d'eternitat. Ara, però, tractem d'impedir la desaparició definitiva de Joan M. Monjo, procurem allargar la seua vida i obra. Res més, un gra d'arena en l'eternitat. Déu ja no existeix i l'univers constitueix un buit incalculable, sense ni una ànima. Cada dia estic més espantat davant la mort. No pel traspàs o pel daltabaix possible que poguera experimentar en una altra hipotètica o fictícia existència, sinó justament per la negació de tota vida: el fet imaginat que mai més, mai més, mai més tornaré a viure. I les paraules tenen l'especialitat d'embolicar-nos la ment, a vegades al llarg de tota una vida.

Joan M. Monjo descansa a hores d'ara en les fondàries de la terra... Paraules, paraules, paraules. Ja no existeix, ja no és res per a ell mateix, ni tan sols mar, desert o silenci. En tot cas, encara és un bocí de records per als qui mantenim el cos i de vegades fins i tot l'ànima en aquesta terra. Per descomptat que el temps retoca i capgira la memòria que posseïm dels altres, com també la pròpia. No coincidirem, doncs, en allò que va passar, però farem un esforç d'honradesa. Som un espill per als altres, si bé les nostres foscúries interiors no garanteixen cap mirada fotogràfica i sí la invenció vagarosa.

Vaig tindre moments de molt bona relació amb Monjo i moments de no tanta i de no gens. Amb qui no? Els escriptors dediquem gran part de la vida a l'escriptura, a la plasmada al paper o a la pantalla, o simplement a la que brolla de la imaginació de manera permanent. I la conservem sempre, com un gran tresor, com l'únic tresor possible per a nosaltres. Els recels i les obsessions malignes contra els companys literaris és el pa de cada dia. En realitat, resulta escàs compartir amistat amb tals éssers. Així i tot, amb Joan M. Monjo vaig construir un bon lligam amistós, que ens unia a través de la literatura. A nosaltres ens acostava el fet d'escriure, encara que també enfortia aquella connexió el fet

d'escriure en la mateixa i ben particular llengua. Als anys setanta i vuitanta del segle xx, la recuperació de la llengua pròpia en procés de substitució era un repte fascinant per a una joventut que havia acumulat forces i ganes en grau d'excés, ja que havia viscut sense massa problemes i, si de cas, anhelava una vida una mica més excitada.

Monjo provenia de les Escoles Pies de Gandia, on va ser alumne del Pare Faus, un catalanista ferm. A mi m'havien intentat criar en massa centres escolars perquè esquera bé la jugada, i em vaig afegir al moviment antisistema més potent d'aleshores, el catalanisme valencià. En aquelles coordenades històriques Joan M. Monjo i jo ens deguérem trobar, no recorde en absolut en quin indret ni moment. Com en una coctelera, els records on figura Joan M. Monjo ixen tots barrejats, és temporalment igual l'un que l'altre —tret de l'últim, que després contaré. Ell manifestava tant com podia una certa inclinació per ser considerat més gran en edat del que era. Li agradava que repetiren l'anècdota dels articles que escrivia a *Las Provincias* i que feia pensar en un home de certa edat, potser jubilat, quan l'autèntic autor era Monjo, qui no arribava a tindre vint anys. Aquella era l'estructura del seu desig i satisfacció d'aparentar més anys dels que tenia. També és cert que, per contra, Monjo era considerat el benjamí (no ens dúiem, però, ni quatre anys de diferència entre ell i jo) de la colla més o menys elàstica dels catalanistes de Gandia. Com que era època de ventilació i renovació de costums, des de les intoxicacions etíliques o herbàcies fins al sexe, el temíem una mica perquè resultava aparatós, indiscret en les seues expansions.

Joan M. Monjo i jo fèiem de tant en tant passejades pels voltants de Gandia, molts dels quals han desaparegut i substituït per paratges desoladors, com la finca de Rausell o l'ermita de Sant Antoni del Porrat. Parlàvem d'anècdotes personals, naturalment, però també d'aquelles transformacions que en aquells temps ens passaven per davant la nostra impotència conservacionista. Érem del pensament contrari al d'aquells qui creuen que tot està inven-

tat: percebiem que moltes mirades sobre el món ens aguaitaven en cada racó de les nostres vides. Parlàvem de literatura, de la dels altres i de la nostra. Entre moltes altres coses vaig aprendre en aquells passeigs que un escriptor no ha de pretendre esmenar-li un text a un altre escriptor si no t'abelleixen les discussions sense portes ni finestres per poder-t'hi escapar.

L'anècdota principal que realitzàrem en aquest cas, va ser l'escriptura d'un llibre a sis mans, les nostres i les de Josep Piera. Després de moltes voltes i revoltes, tot i que s'havia emprat en un fum d'obres literàries i artístiques en general, acabàrem posant-li el nom de *Les quatre estacions*. Al cap i a la fi, el nostre objectiu literari era fer un recorregut per la comarca de la Safor al llarg de les estacions i escriure'n proses breus que crearen una nova mirada, una nova visió d'aquell paisatge que ens acompanyava en les nostres vides. Cada cert temps, ens reuníem els tres, ens llegíem els textos del llibre que ja havíem escrit i ens proposàvem uns altres sobre aquelles quatre estacions projectades en el paisatge saforenc.

Joan M. Monjo era un xicot que li agradava l'humor burló i cridaner, que a mi em divertia. Tenia una sensibilitat lírica, que m'agradava. I un cinisme canalla, que m'ho feia passar bé. Però em trobava a la porta del restaurant de Tano, fumant-me un cigarret a inicis de la vesprada tardorenca, i Monjo anava per la vorera d'enfront, acompanyat del seu cunyat Lledó. Creuaren el carrer davant de mi i, quan tenia la meua mà allargada per a saludar-lo, ell va dir, sense atendre'm ni interrompre el pas: «Mora, Adéu!». I al cap de poc de temps —tampoc en sabia dir quant— Joan M. Monjo va entrar per la porta d'on ja no s'ix mai més.

*Ignasi Mora*



## NOTA DELS EDITORS

Aquest llibre aplega l'obra dietarística de l'escriptor Joan M. Monjo des de l'any 1978 fins al 2006. No és, però, una obra completa. De fet, el lector hi detectarà no pocs buits; en alguns dietaris més que no en uns altres. No ha pogut ser d'una altra manera, degut a la dispersió i, sobretot, pèrdua d'una part considerable dels papers que l'escriptor de Gandia va anar confeccionant al llarg de la seua vida. Ell mateix, en un dels títols que integren aquest recull, *Nou dietari*, ens ho adverteix, amb certa indolència i impúdica despreocupació:

M'he passat la vida —des de l'adolescència— fent dietaris. En diverses hores ben solitàries he escrit gran quantitat de pàgines referents als meus dies. Però n'he publicat, més aviat, poques. Algunes les he cremat al pati de cals pares, d'altres les he estripades i llençat al fem, també he perdut els dietaris d'alguns mesos en efectuar algun que altre canvi de casa de manera més o menys precipitada... Però ja ho he dit: ben poques pàgines han arribat al públic... Poca cosa...

Sia com sia, els dietaris que hem inclòs en aquesta edició són tots els que hem trobat a l'Arxiu de Gandia, inèdits, als quals hi hem sumat els que, per bé que no n'eren, d'inèdits, són de difícil accés o es troben ara mateix exhaurits, en edicions esparses de revistes o llibres descatalogats i introbables. A pesar de la dispersió i de la fragmentarietat del volum, paradoxalment fan un "tot" reconeixible, darrere del qual hi ha la veu inconfusible de Joan M. Monjo. I és que l'estil, els motius que són objecte de comentaris per part de l'autor i algunes constants que sovinteja li donen un sentit prou homogeni, de conjunt perfectament publicable i interessant, agradós per al lector.

Les obsessions del dietarista són paleses en moltes de les pàgines d'aquests diaris o dietaris escrits al llarg de més de tres dècades. El mateix Monjo n'era conscient:

Escorcollant antics papers meus, me n'adone: hi ha textos i idees que necessite escriure'ls cada ics temps, una vegada i una altra...

Hi detectem, doncs, la seua estima per la comarca de la Safor, on va viure pràcticament tota la vida, llevat del període universitari en què va residir a València i de l'etapa com a professor a Altea. Així, Gandia, Ador, Guardamar de la Safor, Bellreguard i Almoines hi apareixen ben sovint. La vida quotidiana té, en aquest sentit, un paper rellevant en la dietarística de Joan M. Monjo. La pluja, la sesta, el discórrer lent de les hores, l'ensopiment escolar, el pas inexorable del temps, la calitja estival, les dones, la gent aferrada a la terra, una salut precària i les malalties que l'assetjaven; però també la il·lusió dels anys en què el País Valencià tot just començava a enlairar-se en un miratge inaudit i il·lusori... Per sobre de tot, i *malgré lui*, el lliurament incondicional a la literatura: un capteniment ferm en els primers anys que a poc a poc es va anar esvaint o transformant, mudant de pell, en una desconfiança explícita envers els escriptors professionals, o en una recança d'escassa productivitat creativa. Malgrat tot, són freqüents les al·lusions literàries, amb cites d'autors estrangers o pertanyents a la literatura catalana, com és el cas de Joan Perucho, una referència ineludible per a Monjo. No hi manquen, tampoc, la mordacitat i la denúncia d'algunes actituds interessades i hipòcrites, quan es refereix a algun lletraferit que coneix, i que s'estima més de no dir pel seu nom.

Tot plegat fa que aquests dietaris siguen, a parer nostre, molt valuosos, perquè mostren, si més no, una de les facetes més genuïnes de la persona que hi ha darrere de l'escriptor, el Joan M. Monjo més humà, més Ell. I serveixen alhora per a recordar i (re)llegir la seua obra, que és el que restarà i perdurarà durant



més temps de la seua persona, quan tots els qui l'hem conegut, amb més o menys intensitat, haurem desaparegut per sempre.

Aquest volum ha estat possible gràcies a la donació que Lara Aparisi Moratal va fer a l'Institut Municipal d'Arxius i Biblioteques (IMAB), complint així la voluntat expressa de sa mare, Àngela Moratal Gregori, la parella de Joan M. Monjo durant molts anys. També volem agrair explícitament el suport econòmic i l'ajut rebuts per part de l'IMAB, organisme especial de l'Ajuntament de Gandia, sense els quals aquesta edició no hauria vist la llum. Igualment volem donar les gràcies al Cap del Servei de Cultura i Director de l'IMAB, Àlvar Garcia Gimeno; a Jesús Eduard Alonso, director de l'Arxiu Històric de Gandia, a Bernat Martí, també de l'Arxiu, i a l'escriptora Maria Josep Escrivà, que ens va recomanar com a editors. També volem agrair la col·laboració de Saforíssims SL, per la difusió d'aquest volum de Joan M. Monjo.

Igualment volem donar les gràcies a Rafa Gomar i a Ignasi Mora, pels magnífics textos introductoris que han elaborat *ex professo* i que precedeixen els dietaris. A Josep Piera, Anna Esteve, Ferran Garcia-Oliver, Joan Borja, Diego Zaragozí, Francesc Calafat, Enric Ferrer Solivares, Jaume Pérez Montaner i Isabel Robles, entre altres personalitats de les lletres i de l'administració, per contribuir a difondre els dietaris de Joan M. Monjo. I a Javier Llidó, Salvador Gregori, Lluís Romero, Jesús Prats, Encarna Morant i, de nou, Rafa Gomar, per la cessió desinteressada d'algunes fotografies.

Esperem, doncs, que la publicació d'aquests dietaris —alguns dels quals, inèdits— contribuïsquen a recordar la figura i obra de Joan M. Monjo, ara que fa tot just deu anys del seu traspàs. *In memoriam*.

## **Críteris d'edició**

Per a la confecció d'aquests dietaris hem seguit uns criteris d'edició racionals l'objectiu principal dels quals és el respecte absolut a l'estil propi de Joan M. Monjo. Així, hem mantingut la

tipologia quan hi hem detectat una voluntat o intenció estètica: majúscules i minúscules, cursiva, guions, barres, separacions entre síl·labes, jocs tipogràfics i il·lustracions incloses.

També hem conservat l'accentuació originària, específicament valenciana; les opcions més col·loquials en els diàlegs i l'ús de la cursiva per a altres llengües, tant en el cas de citacions senceres com de paraules soltes: *vermout, rimmel, quebrada, boutiques*, etc.

Hem esmenat, però, les incorreccions ortogràfiques, d'edició i de picatge, tret d'algun cas puntual de citació d'algun text en castellà antic, en què hem mantingut llur normativa. Hem fet, també, en el cas del català, alguna petita concessió a alguna paraula no normativa però que delata el model lingüístic que es feia servir als anys vuitanta i noranta. Així, hem deixat indemnes paraules com ara *quasibé*, i algunes vacil·lacions dialectals que hi conviuen; és el cas de les parelles *llençar/llançar, xerrar/xarrar, nedar/nadar, xocolata/xocolate, avui/hui*, etc., tan habituals en l'època.

En qualsevol cas, Joan M. Monjo era una persona amb uns coneixements profunds de la seua llengua, tant pel que fa als usos col·loquials i dialectals com a l'estàndard i als registres més cultes, la qual cosa li va permetre afaïçonar una literatura rica, versàtil i estilísticament impecable. Aquests dietaris en són una bona prova.

*Mercè Climent / Juli Capilla*

***Pati interior /  
Primavera d'hivern***  
[1978]



(Vaig escriure *Pati interior*, l'any 78, vivint en una antiga casa de llauradors. Voltada de núvols, camins, flors, tossals, capvespres, ceps i arbres. Al cor de la Vall d'Albaida. Llunyana de tot i de tots. D'aqueix llibre he extret solament un reduït nombre de pàgines, que encara fan olor a aquella primavera d'hivern que ens va deixar.)

### ***Dijous, 24 d'agost***

Me n'adone: amb el pas d'uns dies el paisatge ha perdut la seua polida fluorescència, la seua gran força, la seua brillantor tan ferma. Setembre se'n ve corrents. El paisatge s'ha engroguit en poques hores, com una fotografia de casament oblidada des de temps al calaix. Els ceps, els ametlers, els arbres de dolça fruita, tots duen un toc de maduresa. Ja no s'emplenen la boca amb tants somriures. Comença d'anar-se'n, se'n va la vida del paisatge. Inicia la senectut. I és que, amb aqueixa nova matisació, present el glavi criminal del setembre.

### ***Dilluns, 18 de setembre***

Ben enjorn, encara amb un xic de fredor als ossos, fem camí cap a Castelló de les Gerres. Justament a l'altura de Montixelvo, a dintre el seu cos, veiem una pinya de criatures, amb els cabells ben fetets, amb la bossa entre dits, amb la roba tan neta, a vora la carretera esperant la vinguda de l'autobús que els ha de dur a l'escola. És avui, ho endevine aviat, el primer dia de classe. Comença després de la salvatgeria de les vacances estiuenques.

Mentre avancem i als peus d'altres pobles trobem més casos semblants, em visita un record. Tantes vegades viscut! Els meus primers dies de classe. Han de fer olor de colònia forta aqueixes

xiquetes i xiquets que esperen mandrosament el cotxe de línia; han de fer olor de llibres nous, d'impremta i de paper tallat recentment; han de fer olor de cartera nova, de fusta tallada fa poc per la fulla criminal de la maquineta de fer punta; han de fer olor de cap gana de tornar a les presons escolars on regna la histèria dels/de les mestres i no la joia dels nens; han de fer olor de pors d'infant, de goma d'esborrar, de *deberes* no fets, de sabates noves "que et duren tot el curs"; han de fer olor de tinta de bolígraf Bic que se n'ix, de compàs de metall fred que punxa els dits, de sexe tancat a la cambra de les rates. De ben segur que desprenen olor de tot això, barrejat, que s'accentua a dintre les classes tan plenes. Ho recorde ben bé. I ho pense, mentre li ho faig saber, li ho dic a l'Andreu, que condueix.

### ***Dilluns, 2 d'octubre***

De bon matí, amb els guants de sant Francesc òbric, de bat a bat, la porta de casa; i és el germà sol qui em visita amb la seua sana alegria.

### ***Dimecres, 18 d'octubre***

És tan diferent! Ja ve el fred i no fa de grat estar massa entre els amics arbres, entre els besos del vent, cavalcant al llom del sol lleugerament tebi, entre el ball de canyes del barranc. A l'estiu era com una part de la mateixa natura. L'observava, la vivia, com m'observe i em visc a mi mateix; com si fos una part de mi, com un braç meu, com un dit, com un turmell. Ara, en canvi, me la mire des de rere els vidres de l'estudi: veig que és com la mel, com una rossor decadent, quasibé davallant a canosa. I jo mateix no isc ja a veure la Lluna quasi plena, ni els estels tan elegants en la nit, ni el camí tot brodat que voreja el riu. És un fet gairebé ins-

tintiu. Veig el paisatge des de la cambra. Ho note, sobretot, quan em vénen glops de l'estiu que m'ha deixat. I és que abelleix ser ja a la vora del foc, veient com cremen a la llar les banyes de vinya, tornant a palpar la tovesa de l'amic Stendhal, intentant en la solitud de la ploma una nova pàgina del dietari. Me n'he allunyat, del paisatge —és tan diferent!— i m'he amagat en la meua closca. Malgrat tot, el tinc sempre tan a prop!

### ***Diumenge, 22 d'octubre***

És suau l'estació, suau com el pèl de la llebre. Suaus els pollancs a la riba, suaus els pàmpols de la vinya. Suau el presseguer, l'albercoquer. Suau la pomera. Suau encara la frescor invasora de l'autumne. Com els besos de palpebres. La llum, recolzada en la suavitat de la vegetació, és talment cotó-en-pèl.

### ***Dimecres, 1 de novembre***

Ha desaparegut la rojor un xic porprosa d'aquests crepuscles. Aquella rojor suau, com de vi aigüat que tacava les estovalles del paisatge, els turons propers, la faç de Terrateig, els camps a punt de collir. Se n'anà aquest espectacle propi del lloc. Només record de les vesprades d'estiu. Ara, en canvi, ens han baratat la llum. Són unes altres postes, molt més convencionals, molt més corrents, de pal·lidesa impregnades. Bé que note la manca de cosmètics a la cara d'aquest capvespre.

### ***Dimarts, 7 de novembre***

Oooooooh! Quina meravella! Penjades les magranes amb llur depilat sexe obert, ensenyant algunes les perles, altres els seus

robins afanyosament disposats. Amb tantes riqueses. Com petits cofres —amb coroneta inclosa— de reis fadosos. Entre les febles punxes/fulles/selva de branquetes, la mà en pren una. Amb les pinces dels dits agafe un gra de tota aquella llum i guaitant els àngels com núvols me'l duc als llavis. Ai! Quin sabor tan estranger, AMARGagrenc...

### ***Dimarts, 14 de novembre***

La pluja, al cor de l'autumne, ha calbotejat els arbres, fins llençar-los la boina al terra. —S'hi aboca tímidament el mentol del verd, rere l'alt mur de fulles bronzejades pel forn de l'entretemps. —Ei, tu; has fet l'arbre carn de vedella. —Quina ampla paleta, la que acompanya el pinzell de l'estació. —La tardor és la *coiffeur-pour-dames* del paisatge.

### ***Dissabte, 18 de novembre***

Veig la vida. La visc. Sóc el seu enamorat. I els meus ulls són eterns calidoscopis.

### ***Dimarts, 21 de novembre***

Altra vegada fa calor. Jo faig camí. —Margarida florida. —El bordar d'un gos emplena el buit del paisatge. —La closca del caragol és un ull. —Delicada flor la del romer, educada en un col·legi de monges. —Es clouen les margarides, perquè el marge les mormola amb la seua ombra. —Dues cristianes fan l'amor sobre un llit de trèvols. —Em ve a la memòria un parell de fragments de Safo.



### ***Dimecres, 22 de novembre***

La tardor és una terrible lluita. Acarnissada. De contrastos, amb espases ensagnades. Per un cantó el paisatge es gita a dormir dempeus, en havent-se despullat d'antuvi. A l'altre angle del ring, s'aixeca l'herba als caminois, als marges; al bell mig de les taules, les margarides, argelagues i una llarga llista de florits: pertot arreu hom vesteix de diumenge. Una cara i altra de l'antiga moneda, que conviuen uns mesos en ferotge lluita.

### ***Dilluns, 27 de novembre***

Et maquilla la tarda amb el sol: pal·lidesa de moribund. Em du el vent, que tot ho desarrela de la calma del seu lloc, un fort auguri de fet que em produirà tristesa. Ho pense entre els ulls de foc dels cotxes que vénen de cara, del volant i el comptaquilòmetres, de les ratlles contínues/a traços intermitents, dels senyals tan brillants, mentre torne a trobar-me amb la meua nit d'estels. Les fulles volen/toquen el tambor fatal/fan un descans al camí abans de recomençar l'actuació. A tu, amiga, que has tret a l'estació de Renfe bitllet d'anada i tornada, solament per tu, et construiré el més profund dels taüts. Malgrat tot, encara podem xerrar una estona més. Poc serà, però...

### ***Dimarts, 5 de desembre***

A recer del camí, en fer un tomb, les fulles mortes esperen l'autobús. —Xafes la fullaraca i et menges la corfa d'un pa que fa poc que has tret del forn. —Els pàmpols del camí criden llurs amigues dels arbres per anar a veure cervesa. —L'albercoquer es gita al matalàs que li han fet les seues fulles seques. —Amb els nervis de la tardor farem cordes per viola. —Els peus /la serp entre la

fullaraca aixequen/eca una terrible tempesta; inclosos vaixells  
estripats.

Publicat a *Cairell. Revista de literatura*, núm. 2,  
València, gener de 1980.

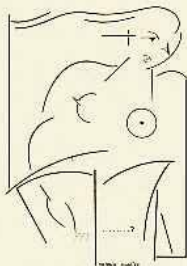
(Revista dirigida per Eduard J. Verger i coordinada per  
Josep Lluís Bonet, Marc Granell, Josep Piera i Josep Lluís Seguí.)

---

*CAIRELL*

---

2



revista de literatura

Portada del número 2 de la revista literària *Cairell*, il·lustrada per Maria Montes.